

Nationale waterstaat na 1568 onmogelijk

- Gewestelijk waterstaatsrecht leidt tot onbeheersbare nationale waterstaatshuishouding
- De tachtigjarige oorlog leidt tot vernietigende Hollandse inundaties
- Strategisch effectief
- Het Schielandse dijckagielichaam blijft gespaard

Van Oldenbarneveldt wil éérst geld verdienen voor een berooide natie

- Na 1595 wil Van Oldenbarneveldt prioriteit geven aan transoceanische handel
- In 1602 richt hij de VOC met dat doel op en later de WIC
- De waterstaat komt wel na definitieve vredessluiting. Die zit er tot 1648 niet in.

Sint Elisabethsvloeden 1421

Deze reeks overstromingen waren te wijten aan laksheid bij het binnendijkse onderhoud van de slaperdijken

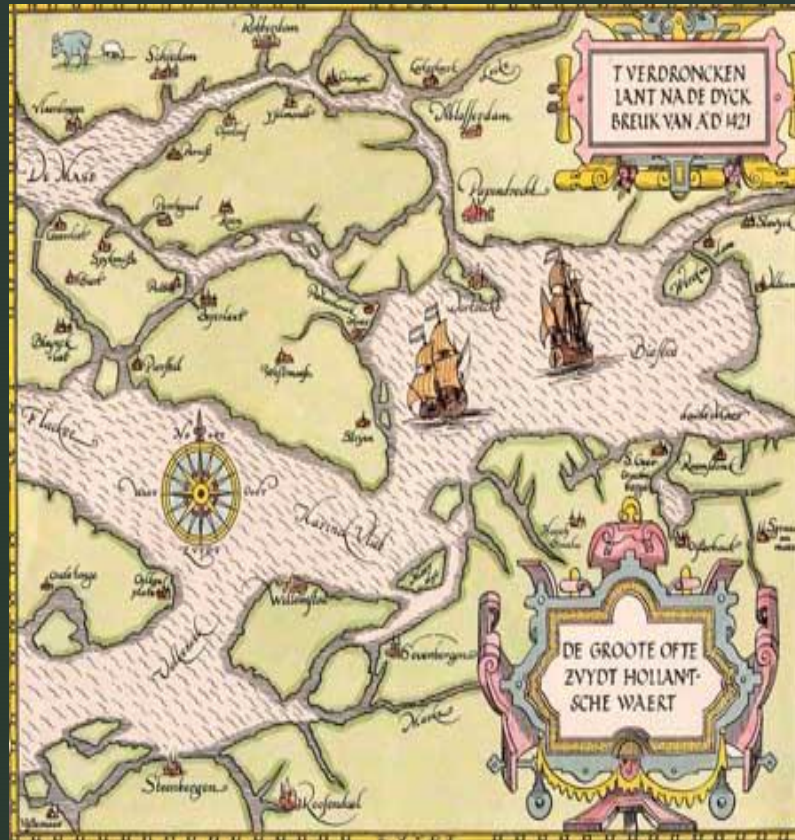
Niet aan doorbraken van zeeweringen

Maar lokale autoriteiten beredeneerden

Dat dat wél zo was wegens hun aansprakelijkheden jegens steden en waterschappen, ingelanden

De Abbiale doorzettingsmacht taant als de Schielandse Zeedijk tot aan Vleuten gesloten is

- Rondom 1450 is het dijklichaam van de Schielandsche Zeedijk geïntegreerd in het landschap
- De parken klinken in en worden verankerd door bosschages, rietkragen en hoogopschietende struiken
- De polderkavels kunnen in de pouillé's worden gedefinieerd

Droogmakingen en nieuwe zeeweringen zijn nu noodzakelijk door ontvening

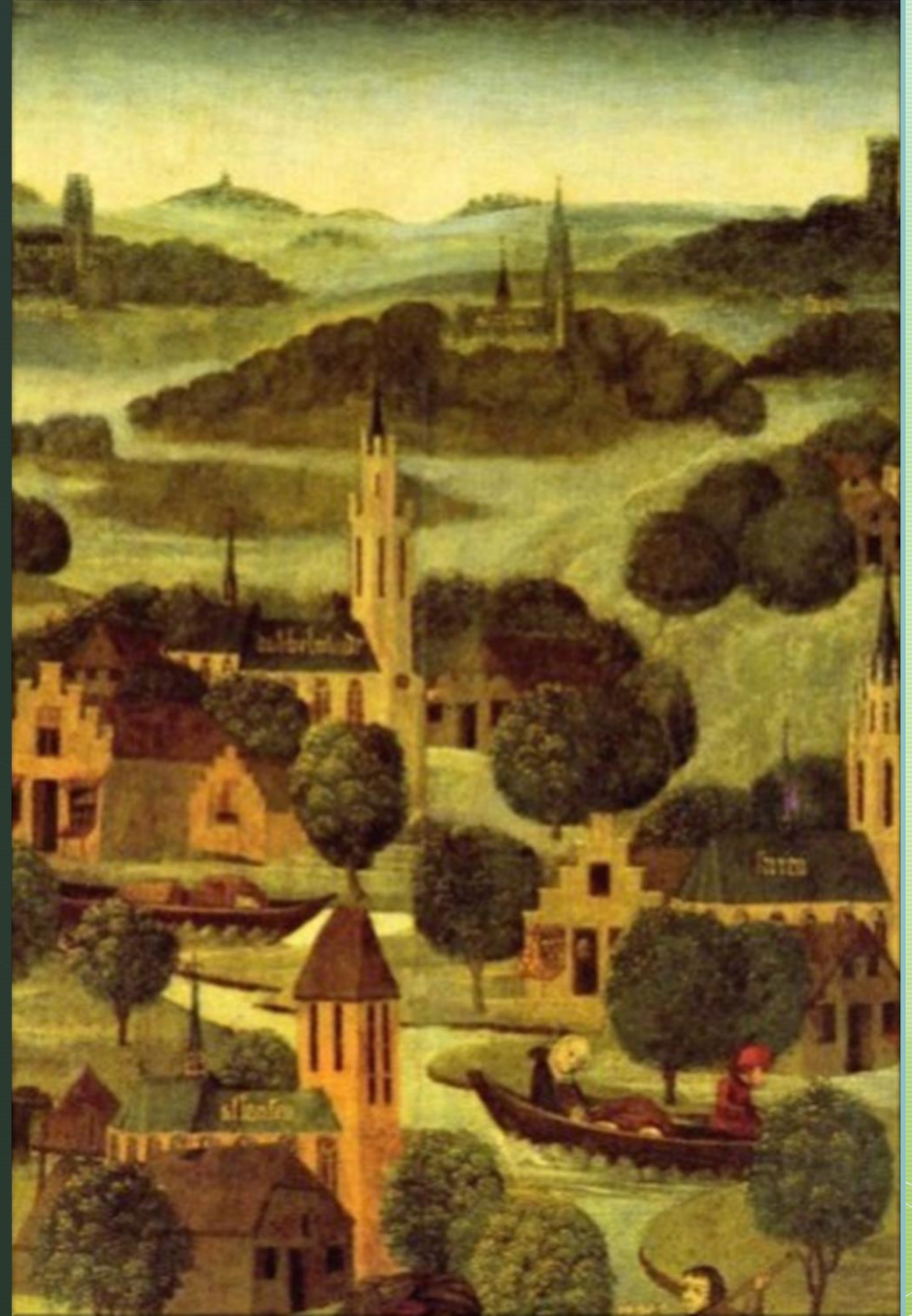

- Ingelanden gaan poldergronden verturven en starten geen compensatoire maatregelen
- Binnenmeren in Holland bedreigen de waterstaat van Heerhugowaard tot aan de Groote Waard
- Navloeden woekeren

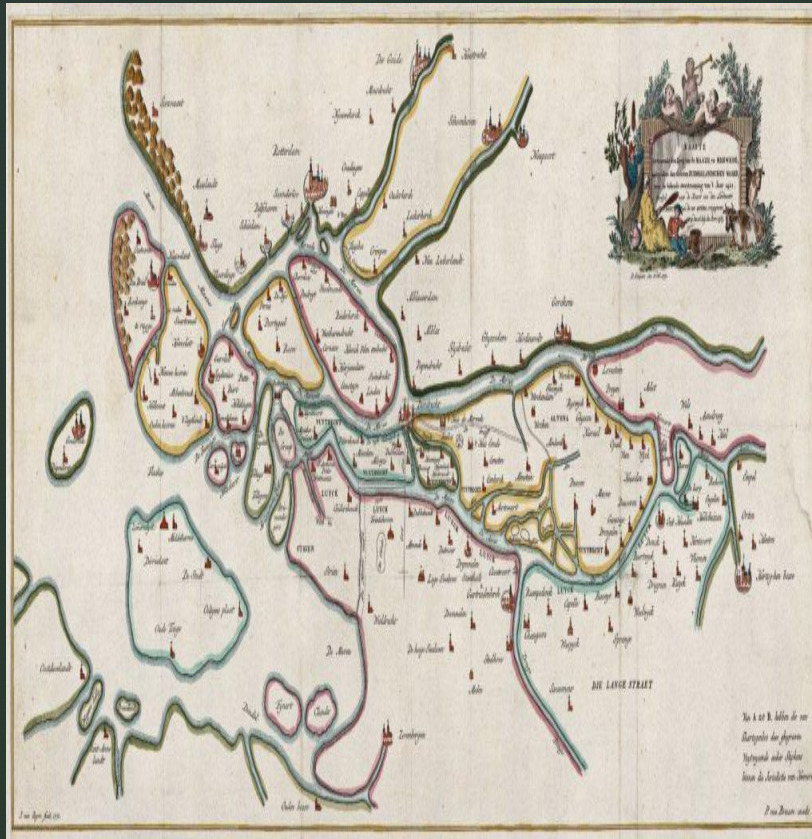
Nationale mythe, nationaal trauma

Maar de steden zijn beducht voor
hun privileges

Met Heemraadschappen willen ze
niet interregionaal samenwerken
en polderschappen willen ze niet
worden

Alleen bovengewestelijke samenwerking kan baten in deze Lage Landen

- Daarvoor is centraal landsheerlijk gezag vereist
- Dat komt er pas wanneer de Oostenrijkse Habsburgers de souvereiniteit verwerven over de Bourgondische Erflanden
- Keizer Maximiliaan I trouwt met Maria van Bourgondië
- Hij ziet de noodzaak van nationale waterstaatskunde in

Hollandse waterbeheersing vereist een nieuwe rechtskring

Die moet draagvlak krijgen

- In Noord-Holland loopt de verturving de spuigaten uit
- De monniken kunnen er niet tegen op dijken, vooral als de Edammers weigeren tot besluizing van de havenbekkens over te gaan
- Maximiliaan paait Amsterdam. Daar zit geld. En het heeft last van Edam.

De nieuwe centrale rechtskring vereist inschikkelijkheid van de steden

Maximiliaan gunt Amsterdam de Keizerskroon op de Westertoren

- Steden geven pas toe bij meerdere navloeden
- Maximiliaan heeft geduld, maar Philips de Schone niet
- Die sterft vroegtijdig onder mysterieuze omstandigheden
- Karel V kent de Lage Landen goed. Hij ziet de waterstaatskunde als staatszorg.

Karel wil de Erflanden beheersen via centrale administratie

Brabant moet het bestuursapparaat concentreren te Brussel

- Charme-offensief via “Blijde Incomsten” per stad en gewest
- Karel zet zijn politieke doelen uiteen en verzekert de privileges
- Maar eerst moet hij de Ottomanen verslaan vanaf 1515

Het Hoogheemraadschap van Amstelland een begin in 1525

Karel komt in
godsdiensoorlogen terecht

Hij trekt bijna voortdurend
rond met zijn legers

- Karel wil centrale
overheidszorgtaken definiëren
- Waaronder de
bovengewestelijke
waterstaatshuishouding
- De Groote Dijckagie moet
voortgezet
- Karel is in 1555 moegestreden

Philips II, Koning van Spanje, wil eerst de religieconflicten oplossen

Hij legt een tijdelijke bezetting

- Hij meent dat als hij het administratief bestuur maar doordrukt in 1559 de rest wel zal volgen
- Hij kiest voor nieuwe bisdommen met inquisitoriale competenties
- Hij wil een progressief belastingstelsel, waarbij inkomsten- en vermogensbelasting wordt betaald door de adel en de accijnzen worden verminderd
- De adel, beroofd van haar immuniteit, organiseert een opstand

Beeldenstorm van bovenaf geregisseerd 1566

De vlam slaat in de pan wegens diverse oorzaken

Recessie aanmerkelijk

- Oorlogen buiten het rijk destabiliseren de beurtvaart
- Muizen- en rattenplaag
- Overvloedige regenval en kleine ijstijd
- Kerkelijke ambtenaren treden grondrechten met voeten
- Sonnius vervolgt Angelus Merula van Geervliet met voorbeeldeloos fanatisme waardoor hij iedereen tegen zich krijgt

De gewesten nemen de opstand over en sluiten een defensie-alliantie

Oorlog prioriteit

- De staten-generaal besluiten eerst een gunstig bestand met Philips II te sluiten
- Zij zetten bijna heel Holland onder water tot aan Alkmaar
- Voor waterstaatkunde is tot 1609 geen tijd en geld

Van Oldenbarneveldt tracht zo spoedig mogelijk vrede te bereiken

Holland kan geen leger en vloot op sterkte houden

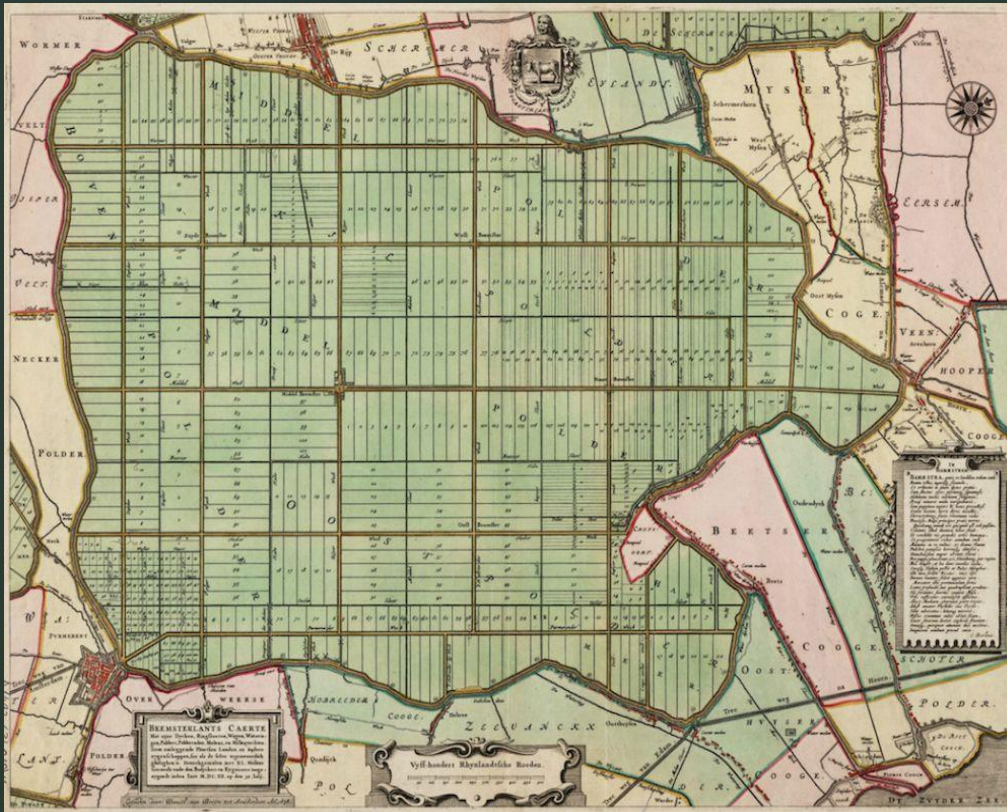
Een bestand is ook goed, maar snel

- Deze premier streeft ernaar een continentaal vergelijk te treffen met Spanje
- In 1609 lukt dat omdat Madrid failliet is
- De premier wil eerst het veldleger demobiliseren. Maurits, opperbevelhebber, verhindert dat en organiseert een gerechtelijke moord op de premier in 1619

De VOC-constructie ook hier geïmiteerd breed uitgezette risicospreiding

Zijn alle staatstaken zo niet
uit te besteden?

- Sinjeur van Os antwoordt bevestigend
- Hij is grootaandeelhouder en maakt enorme winsten
- Dijkages, polderingen en zweeweringen moete uitbesteedbaar zijn op neo-liberale basis

Deze aanpak leidt tot excessief particularisme

De opstand blijkt conserverend

- Zelfs oorlogvoering is uitbesteedbaar
- Een grote dijkagie die interregionaal is zit er tot de Zuiderzeewet-1917 niet in
- Wel blijken maatregelen tegen overstromingen wettelijk mogelijk maar op Ad Hoc-basis ingevolge de staatsregeling 1798

Thorbecke vindt dat de rijksoverheid geen primaire taak kan hebben

Zij geeft concessies uit aan particulieren

- Dat kan een Vennootschap zijn
- Daarin kan het Rijk grootaandeelhouder worden
- Als staatsexploitatie batig kan zijn
- De **supervisie** over de exploitatie is een **staatstaak**
- **Aldus de Spoorwegwet-1866**
- Dat moet de basis zijn voor economische staatszorg
- Provincies moeten primair de waterstaatshuishouding regelen, want gemeentes gooien deze zorgtaak steeds over de schutting bij de burens

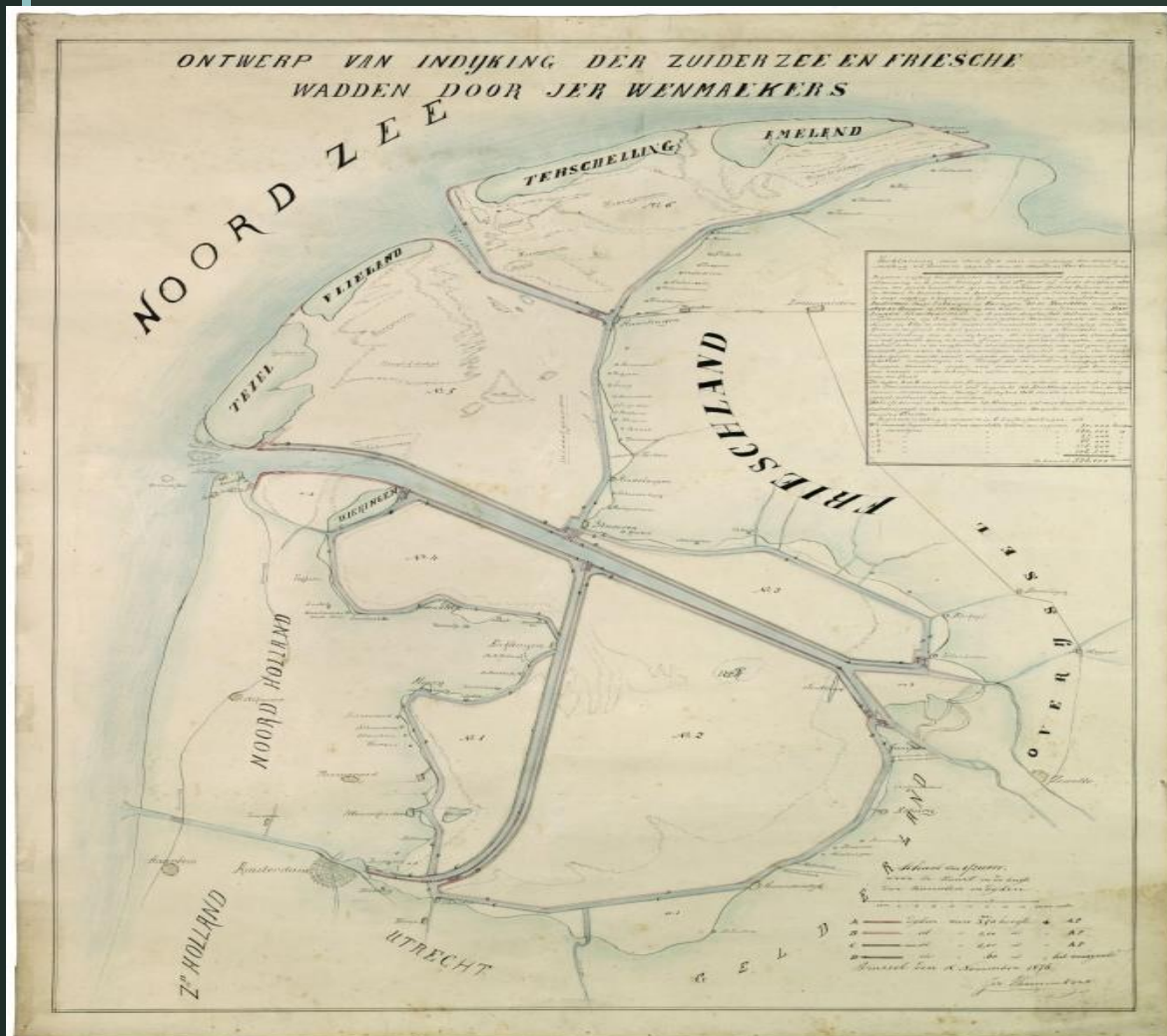
Cornelis Lely vindt dat de Rijksoverheid ten aanzien van Wadden- en Zuiderzee moet ingrijpen

Een preventief inpolderingsplan-Lely

- De Noordwesterstormen met de stijging van de zeespiegel veroorzaken ernstige overstromingen in de zuidoostelijke oksel van de Zuiderzee
- Gelderland en Utrecht worden ernstig getroffen als niet op rijksniveau wordt gedijkt

Poldering Waddenzee & bedamming Zuiderzee XIXe eeuwse opties

Waddenzee droogmaken voor bewoning

- Beweidingspercelen voor vee
- Kanalen met besluizing naar Amsterdam en Kampen voor bulkvervoer per spoor naar Ruhrgebied
- Gelijktijdige onbesluisde Nieuwe Waterweg aanleggen voor Rotterdam-Rijnhaven

Het initiatief-Buma leidt tot een wetsvoordracht tot afdamming van Zuiderzee en Waddenzee

- De uitvoering moet worden gedaan door een particuliere vereniging met rechtspersoonlijkheid: de Zuiderzee-vereniging 1886
- Deze wordt geleid door Cornelis Lely. Grondboringen tonen aan dat geen vruchtbare landbouwgronden ontwikkeld kunnen worden in de Wadden

Nieuw aspect: autarkie Nederland sedert 1908

- Cort van der Linden weet dat Groot-Brittannië een absolute blokkade van de Noordzee voorbereidt bij oorlog met Duitsland
- Vlissingen, Amsterdam, Rotterdam zullen voor transoceanische beurtvaart onbereikbaar zijn
- Dat betekent **HONGERSNOOD** ook al is Nederland neutraal

Cort weet daarom Lely's ambities te verenigen met die naar nationale autarkie

- In een Zuiderzeewet als raamwet zal de afdamming en inpoldering van nader te noemen kavels worden gedefinieerd in de Zuiderzee
- De Wieringermeerpolder zal vervroegd en versneld worden drooggemalen als proef met graanbouw
- Alles door het Rijk op een afzonderlijke wettelijke grondslag

